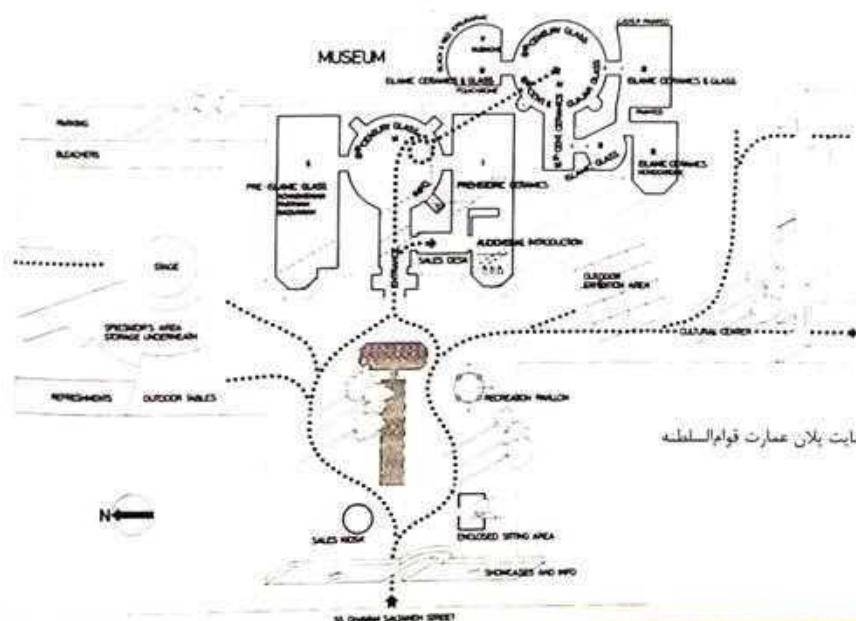

عمارت قوام‌السلطنه، که اکنون به موزه تخصصی شیشه و سفال تبدیل شده و ما آن را به نام موزه آبگینه می‌شناسیم، ۹۵ سال پیش به دستور احمد قوام‌السلطنه، وزیر احمدشاه قاجار، برای استفاده شخصی ساخته شد. این مجموعه شامل دو ساختمان مسکونی و اداری است که در باغی به وسعت ۷ هزار مترمربع واقع شده است (تصاویر ۱ و ۲). عمارت قوام‌السلطنه تا ۱۳۳۲ هجری شمسی مورد استفاده شخص قوام‌السلطنه بود. پس از آن به سفارت مصر فروخته شد و هفت سال در اختیار مصریان بود. سپس به ترتیب سفارت افغانستان و بانک بازرگانی در این محل مستقر شدند.

THE INTERIOR ARCHITECTURE OF GLASS & CERAMIC (ABGINEH) MUSEUM OF IRAN

تصویر ۱- سایت پلان عمارت قوام السلطنه

عمارت قوام السلطنه تا
۱۳۳۲ هجری شمسی
مورد استفاده شخص
قوام السلطنه بود. پس از آن
به سفارت مصر فروخته شد

در ۱۳۵۵ هجری شمسی، سه گروه از مهندسان ایرانی، آلمانی و اتریشی، به سرپرستی هانس هولاین، این عمارت را به موزه و فرهنگسرا تبدیل کردند. موزه آبگینه و سفالینه‌های ایران در واقع موزه تخصصی شیشه و سفال است که شامل تالار یک و دو در طبقه اول و تالارهای دیگر در طبقه فوقانی و کتابخانه در زیرزمین است. تزئینات اصلی بنا شامل منبت‌کاری چارچوب درها و پله‌ها، آجرکاری نما، گچ‌بری و آیینه‌کاری سقف‌ها در فضاهای داخلی است که مربوط به قبل از نوسازی و تغییر کاربری بناست (تصاویر ۳ و ۴).

هانس هولاین، طراح موزه آبگینه و سفالینه‌های ایران
هانس هولاین در ۱۹۳۴ در وین به دنیا آمد. از همان روزهای اول در دبستان استعدادش در زمینه نقاشی نمایان بود. در ۱۹۵۶ از فرهنگستان هنرهای زیبا، مدرسه معماری، در وین فارغ‌التحصیل شد. او لیسانس خود را از مؤسسه فناوری ایلینویز در شیکاگو گرفت و فوق لیسانسش را در دانشگاه برکلی کالیفرنیا به پایان رساند. در دوران تحصیل توانست با معماران مورد علاقه‌اش همچون میس وان در روهه، فرانک لوبیدرایت و ریچارد نیوترا ملاقات کند و در کنار آنها به مطالعه بپردازد. در ۱۹۸۲، پروژه موزه شهری آبی‌پرگ در شهر مونیخن گلدباخ آلمان را به پایان رساند.

این طرح عظیم درخواست‌ها و فرصت‌های مشابه فراوانی برایش به همراه داشت. در همان سال جایزه بزرگ بریتزر را برنده شد و همچنین در دو مسابقه بین‌المللی رتبه نخست را به دست آورد. یکی برای موزه هنرهای مدرن فرانکفورت که بعدها به پایان رسید و دیگری برای سالن اجتماعات فرهنگی در برلین. در همان سال نیز نمایشگاه عظیمی برای فرهنگ و نیز طراحی کرد که نام آن را «رویا و واقعیت» گذاشت. پس از گشایش این نمایشگاه، بناهای متعددی در دیگر نقاط جهان ساخت.

موزه آبگینه و سفالینه‌های ایران از اولین کارهای اجرایی هانس هولاین است، دومین طرح در رزومه کاری این معمار نشان از خلاقیت و نبوغ این معمار جوان داشت. طرحی که برایش تازگی داشت و به نظر می‌رسد با ظرافت و دقت عمل بیشتری با آن برخورد کرده است. فضاهای داخلی مجموعه از مطالعات کامل بستر طراحی و تاریخ‌گرایی طراح خبر می‌دهد.

معماری داخلی موزه آبگینه و سفالینه‌های ایران
عمارت قوام‌السلطنه متعلق به دوره قاجار است که در معماری ایرانی دوره جذابی است. در این دوره می‌توان عناصر

معماری سنتی ایرانی را در بناها مشاهده کرد؛ عناصری که به شدت تحت تأثیر معماری غرب به خصوص سبک رنکو و معماری روسیه هستند. به همین علت، در بیشتر بناهای این دوره نوعی تقاطع دیده می‌شود. در مواجهه با بنایی قدیمی، چون عمارت قوام‌السلطنه، چالشی جدی برای طراح وجود دارد و آن این است که آیا می‌بایست از بنای قدیمی استفاده کنیم یا تنها، با پوسته‌ای جدید، در آن کاربری نو تعریف کنیم.

موزه‌ها برای نمایش آثار هنری نیازمند نور مصنوعی، تجهیزات الکتریکی، تهویه و ویترین‌هایی برای نمایش اشیاء هستند که قرار دادن این تجهیزات در هر بنایی مستلزم تغییرات گسترده در اصل بناست. هانس هولاین در این طرح تلاش کرده است کل فضاهای داخل بنا را با دکوراسیون جدیدی بیوشاند. در این میان تجهیزات ضروری را در پوسته دومی قرار داده که در فضاها تعریف کرده است (تصویر ۵ و ۶). مهم‌ترین راهبرد طراح در برخورد با فضا این است که سعی کرده با تقویت کف‌ها فضا را آنچنان که بوده حفظ کند. همچنین برای نمایش آثار از ویترین‌هایی استفاده کرده که مستقل از دیوارها و سازه بناست.

مفهوم اصلی، که در معماری داخلی این بنا بیان شده، عبارت است از ایجاد هماهنگی بین قدیم و جدید. منظور از قدیم هر آن چیزی است که می‌بایست حفظ شود و جدید هر آن چیزی که می‌بایست احداث شود. هویتی که جدید به همراه خود دارد می‌تواند دربردارنده حضور سنت در متن خود باشد.

تالار سمعی و بصری

در این تالار طراح تلاش کرده، با نشان دادن مراحل حفاری یک محل، ذهن بازدیدکنندگان را برای مواجهه با آثار و اشیاء داخل موزه آماده کند. معمولاً، در حفاری‌های باستان‌شناسی آثار لایه‌لایه روی هم قرار می‌گیرند. به این ترتیب، آثار تمدن‌های متوالی گاهی در فاصله‌ای نزدیک به هم مشاهده می‌شوند.

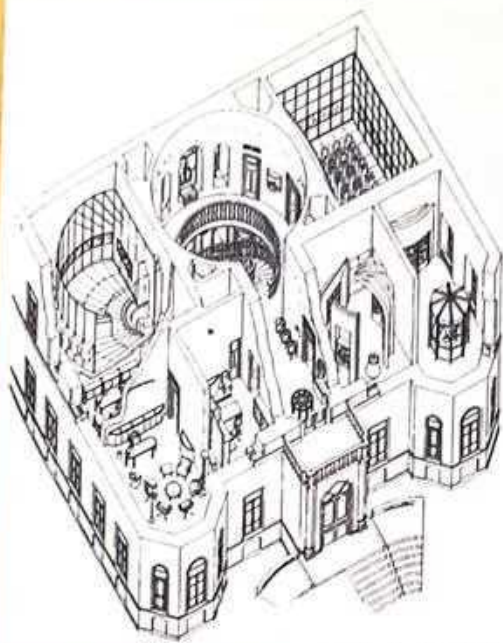
در این تالار ویترینی در کف زمین تعبیه شده است که یک مجموعه همراه دیگر کشفیات باستان‌شناسی در آن دیده می‌شود و به مسئله دفن مردگان همراه با وسایلشان در پیش از تاریخ اشاره دارد (تصویر ۷). در سمت چپ تالار سمعی و بصری یک دستگاه صوتی و تصویری وجود دارد که تا پیش از این جهت معرفی اجمالی موزه و اشیاء آن استفاده می‌شد. شکل این دستگاه از شهر فرنگ‌های دوره قاجار الهام گرفته شده است.

تالار مینا

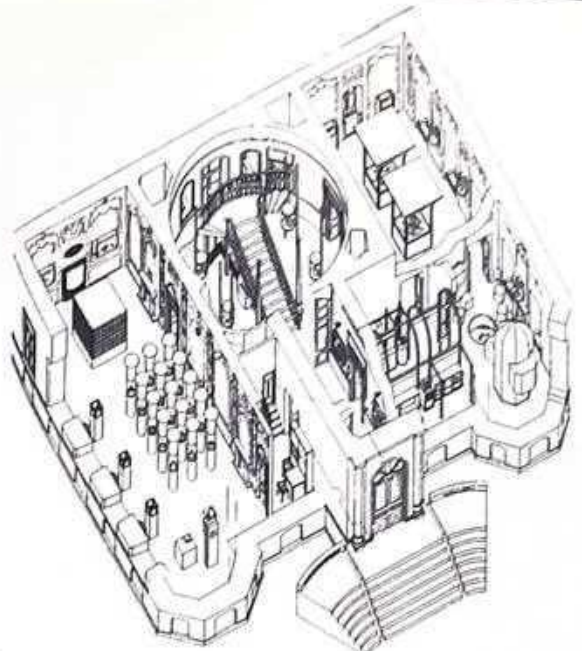
در این تالار اشیاء شیشه‌ای و سفالی متعلق به هزاره‌های اول و دوم پیش از میلاد شامل لوله‌های شیشه‌ای زبکورات جفازنبیل، مهره و عطردان‌های شیشه‌ای، و سفال‌های اولیه بدون لعاب، بدون نقش، و نقشدار به نمایش درآمده که هر بیننده‌ای را به سوی خود می‌کشاند. دو ویترین بزرگ طلایی‌رنگ بیشتر فضای این تالار را به خود اختصاص داده‌اند. رنگ طلایی درخشان و شکل خاص آنها یادآور موتیف‌های تصویری دوره هخامنشی است و در ایجاد حس شکوه و عظمت موفق بوده است (تصویر ۸).

تعدادی ویترین کوچک نیز بر دیوارها نصب شده‌اند که با نور نقطه‌ای نورپردازی شده‌اند. گچ‌بری‌های سقف این تالار، که زمانی که اینجا سفارت مصر بوده اجرا شده، خودنمایی می‌کند. شکل خاص این ویترین‌ها، که به مربع

تصویر ۶- اگر و پو متریک طبقه اول

تصویر ۵- اگر و پو متریک طبقه همکف

تصویر ۴- اجرکاری نمای عمارت قوام السلطنه
ترتیبات اصلی بنا شامل مسیتکاری چارچوب
درها و پلهها، اجرکاری نما، گچبری و
آینهکاری سقفها در فضاهای داخلی
است که مربوط به قبل از نوسازی
تغییر کاربری بناست

نزدیک است، با شکل گچبریهای سقف هماهنگ است و در مجموع یکدیگر را تکمیل می کنند.

سرسرای طبقه اول

در سرسرای طبقه اول سفالینه های پیش از تاریخ، به شکل حیوانات مختلف، نمایش داده شده است. برای تقویت سازه بنای طبقه بالا، هانس هولاین ستون های فلزی را زیر بالکن های طبقه بالا به این سرسرا اضافه کرده که این ۴ ستون با ویرترین های کیسولی وظیفه نمایش آثار و نگهداری سازه ساختمان را برعهده دارند (تصویر ۹). ترتیبات مربوط به دوره های مختلف در این سرسرا به چشم می خورد. نوری که از طبقه بالا به پایین می تابد، حالت رمزگونه ای به فضا بخشیده و بیننده را برای رفتن به طبقه بالا مشتاق کرده است. به علت پیچیدگی زیاد این فضا، هانس هولاین اشیائی با اندازه بزرگ تر را در این قسمت نمایش داده است.

تالار بلور

نکته مهم، در نحوه چیدمان ویرترین های این تالار، استفاده از ریتم و تکرار در انتخاب عناصر تشکیل دهنده فضا است؛ استفاده از حجم مکعب در ویرترین های مکعب شکل و نیز استفاده از احجام متنوع مکعب مستطیل. تکرار در جانمایی ویرترین های ستونی دیده می شود که منجر به هماهنگی با سایر عناصر موجود در فضا شده است. لازم به ذکر است که این ویرترین های ستونی عظمت تخت جمشید را به بیننده القاء می کند (تصویر ۱۰).

آنچه بیش از همه در این تالار به چشم می خورد، ویرترین مکعب شکل بزرگی است که به محض ورود به تالار توجه بازدیدکنندگان را به خود جلب می کند و شکل آن از برج گوریا، پرستشگاهی در نقش رستم، الهام گرفته شده است. در این ویرترین بزرگ اشیای کوچک فراوانی نمایش داده می شوند که، برای بالا بردن کیفیت ارائه شان، هر یک در مربع نورانی کوچکی قرار گرفته اند (تصویر ۱۱).

این تالار نیز مانند تالار مینا گچبری هایی زیبایی از دوره سفارت مصر دارد، اما چون رنگ ملایمی دارد و در ساخت آنها از موتیف های مربع استفاده شده، با فضای کلی تالار کاملاً هماهنگ و تکمیل کننده زیبایی آن است. نکته مهم و تأمل برانگیز دیگری که در طراحی این تالار به چشم می خورد، درپچه های بیضی شکلی است که برای هواسازها

مردمان آن مناطق نیز برای سازه‌های مسکونی، محلات، کشتی‌ها،
معمده و ویرانه‌های برای نمایش شده‌اند که در این محلات بر
هر جایی حس و تعریف گسترده‌ای از اصل زندگی
در این تالار و موزه قرار گرفته‌اند و به گونه‌ای که به سادگی
دانش کشفیات باستان‌شناسی در آن دیده می‌شود و به سادگی می‌توان
همراه با ویتالینس از سبک آن تاریخ آموخت.

تعمیه شده و شکل آن در هماهنگی با سایر اجزای آن
فصل است.

سرسرای طیفه دوم

این از تالارهای تالار مقبره، کاروانسرای برای بازدید از طیفه
دوم به سمت راه به هدایت می‌شود و از طریق بلکلی
که به شکل نعل است است به سرسرای طیفه دوم وارد
می‌شوند (تصویر ۱۱۳). در این بخش، اشیاء سنگی و سفالینه
دوره اسلامی جلب نظر می‌کند. هارس هولاس دو تا از
درهای ورودی این سرسرای را به اتاق‌ها گور کرده و آنها
را به ویتالینس تبدیل کرده است. تزیینات آینه‌کاری در این
سرسرای بسیار جلب نظر می‌کند. او همچنین یک لوستر بزرگ و
وجود پنجره‌های بزرگ با تزیینات آینه‌کاری باعث شده این
سرسرای بسیار بزرگ و جیره‌کننده باشد.

تالار صدف

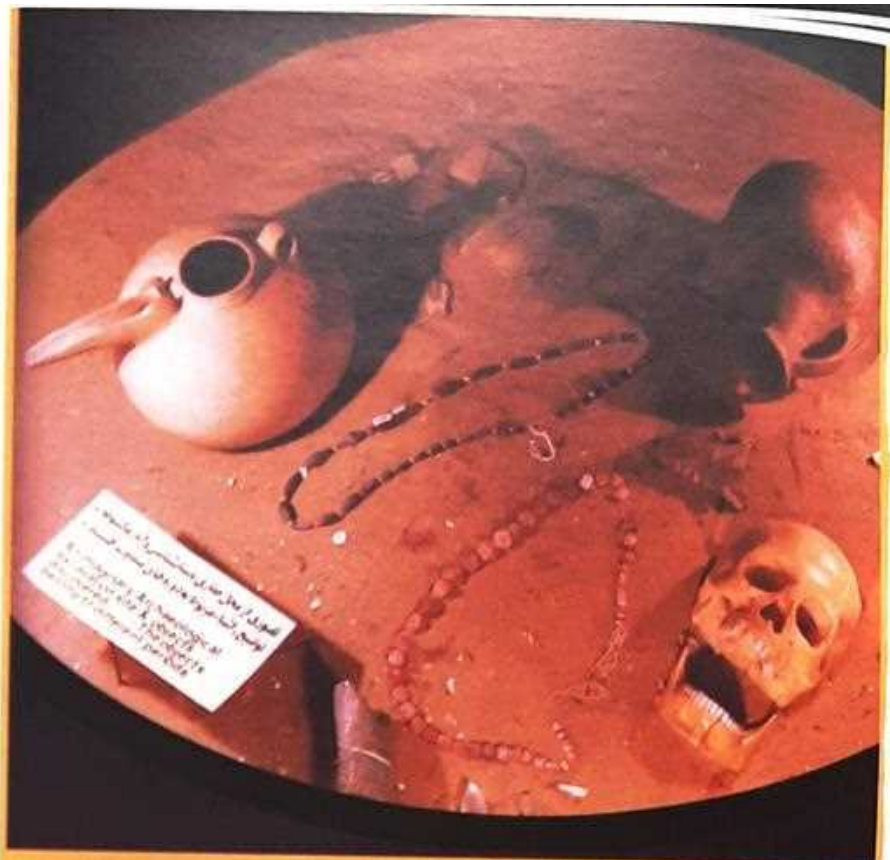
تالار صدف به علت شباهت فراوانش به صدف سمعاری به این
نام خوانده می‌شود و شامل انواع سفال‌های قرن سوم و چهارم
شماره است. در این تالار نمونه‌های رئالیسم از نقاشی روی
سنگ، معروف به مسایی، و تعدادی اشیاء ساخته سوره به
نمایش درآمده است. سده پس از عبور از سرسرای دوم وجود
با این تالار با فضایی بدیع و متفاوت مواجه می‌شود. بوسه
دوم در این تالار، با طرحی مشهور که در پلان سقف و کف
باعث حیرت شده می‌شود (تصویر ۱۱۴).

خطوط و اجزای این تالار باعث خطای دید شده
می‌شود و این بخش را القا می‌کند که کف تالار تراز
است. از این بوسه دوم برای خدمات‌رسانی به تأسیسات
گرمایشی و سرمایشی مجموعه استفاده می‌شود. نورپردازی
تنظیم‌شده تالار به نمایش شهر آینه‌کاری می‌کند و از
نکات مهم معماری داخلی تالار است که، همراه با تزیینات
بگه داشتن کل فضا، جلوه‌های بصری بیشتری به ویتالینس
پورانی داده است.

تالار زرین

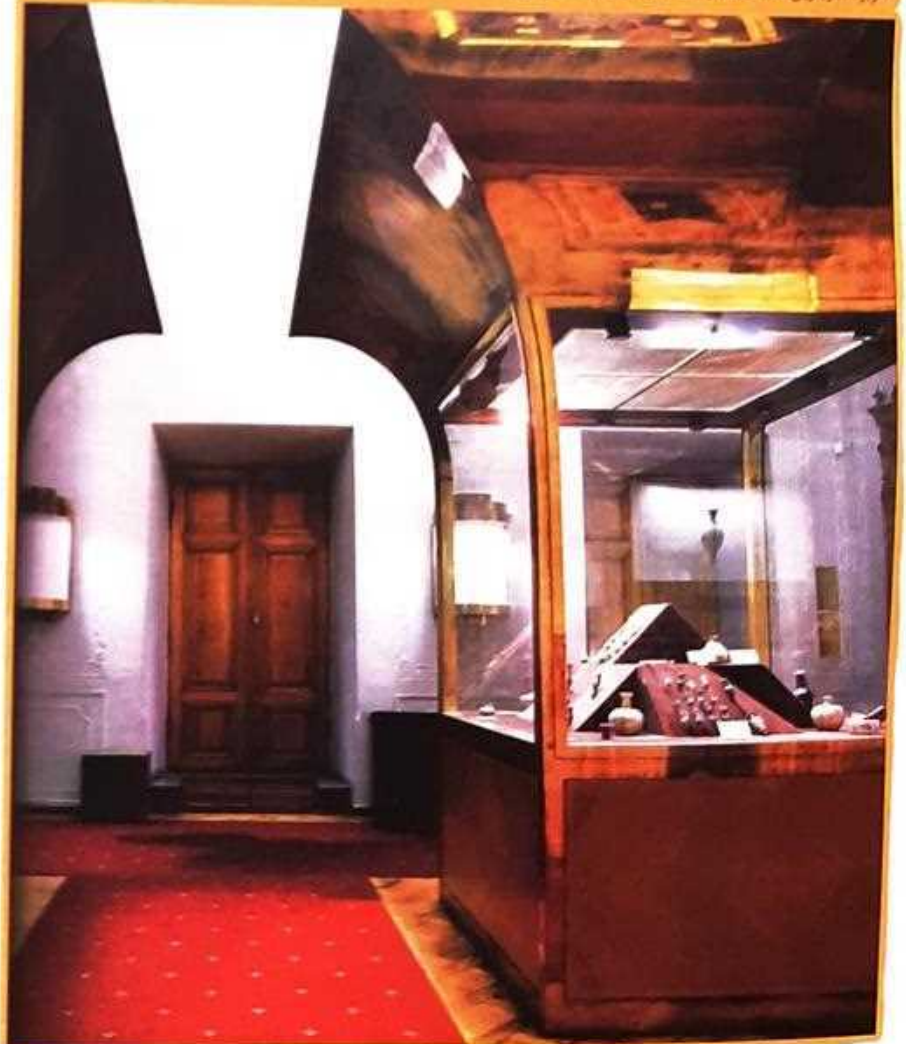
تالار زرین به علت نمایش ظروف زرین‌فام به جامه
از دوره سلجوقی چنین نامی گرفته است و شامل نمونه
سفال‌های سده چهارم تا هفتم هجری است. در این تالار
تیره با استفاده از ریتم و تکرار عناصر شکلی آینه‌کاری
دومی برای فضا تعریف شده است. طراح کوشیده، با استفاده
از مواد جدید و موتیف آینه‌کاری دوره قاجار، گفتار فضا
بین گذشته و حال برقرار کند.

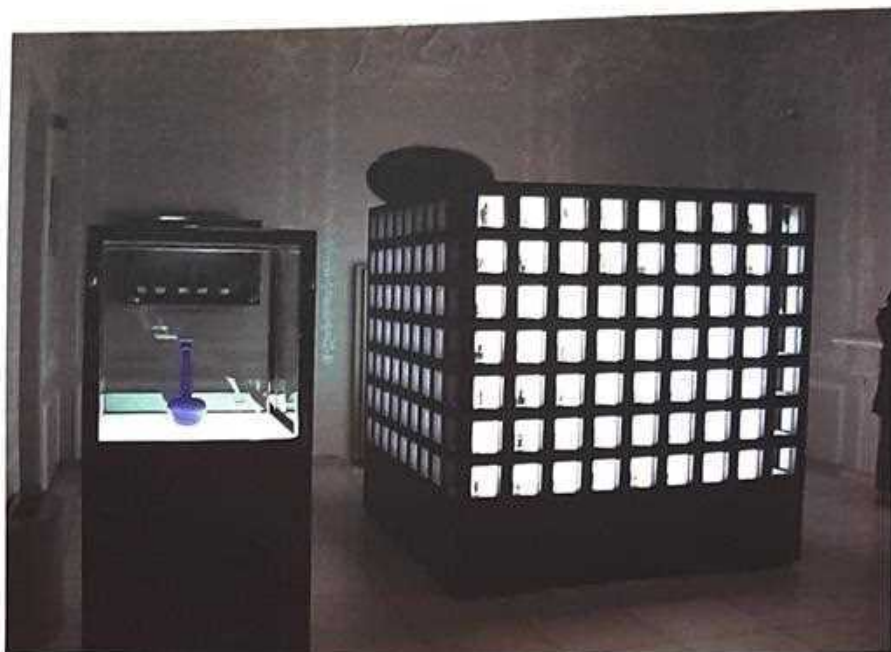
طراح بین ویتالینس‌ها مسیرهای حرکتی تعریف کرده تا
بازدیدکننده‌ها را برای مشاهده ویتالینس‌ها از روایای معتقد
ترغیب کند. پیچیده پس از حرکت از بین این ویتالینس‌ها به
درک درستی از کیفیت فضای تالار می‌رسد. در طراحی
ویتالینس‌ها، کف، سقف و دیوارها از خطوط مستقیم و روایای
قائم استفاده شده است. در پوشش جداره‌های تالار و
ویتالینس‌های مکعبی شکل از ورق‌های استیل استفاده شده که
تماماً رنگ دیوارها را منعکس می‌کند و موجب می‌شود فضای
این تالار تحت تأثیر معماری مدرن قرار بگیرد (تصویر ۱۱۴).

تصویر ۸- تالار میلاکلیس

تصویر ۷- ویتالینس‌ها در کف تالار سمعی و بصری (۱۳۸۷)

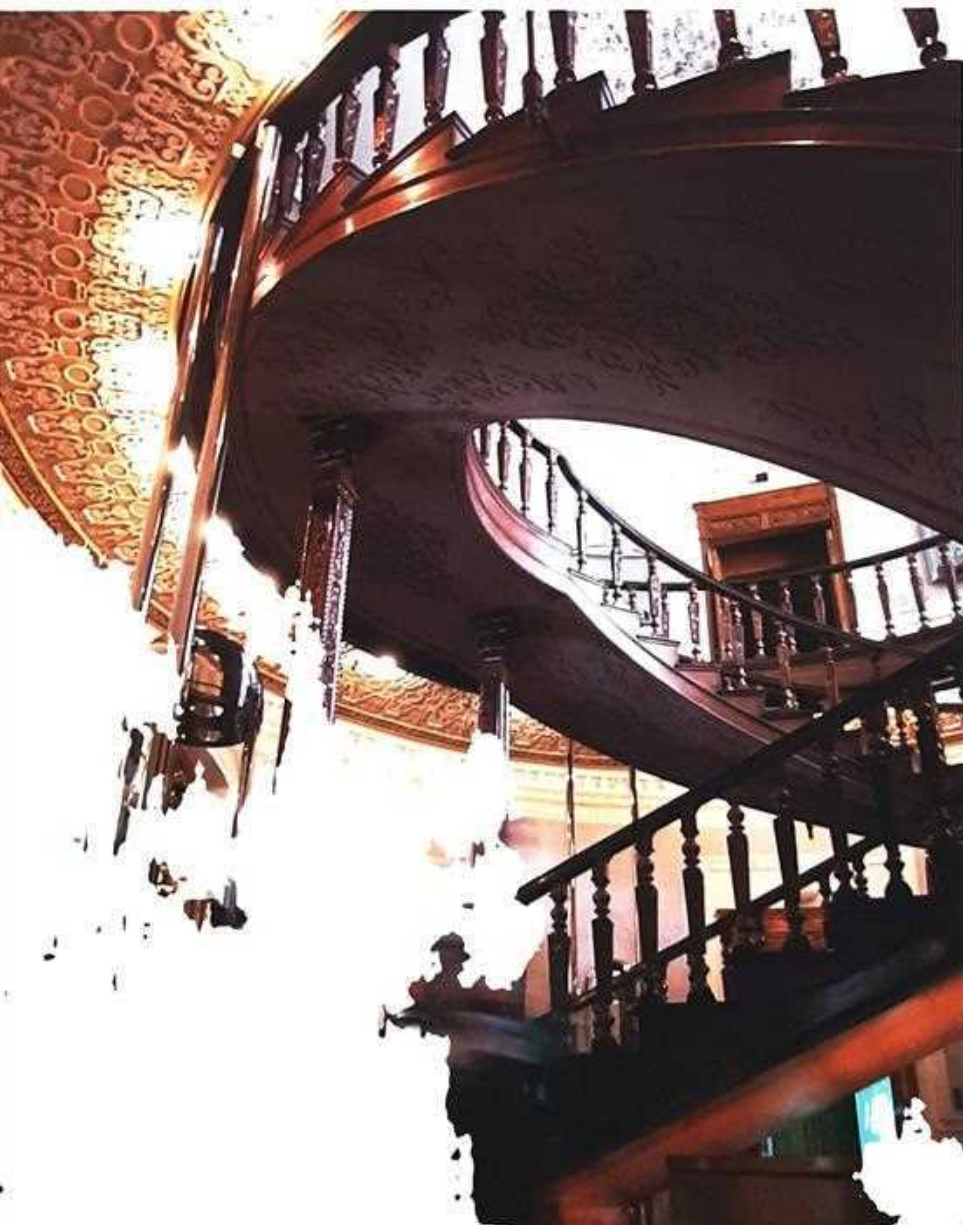

تصویر ۱۱- تالار بلور. در این ویترین بزرگ اشیای کوچک فرانسوی نمایش داده می‌شوند که برای بالا بردن کیفیت ارائه‌شان، هر یک در مربع نورانی کوچکی قرار گرفته‌اند.

تصویر ۹- سرسرای طبقه اول این ۴ ستون با ویترین‌های کیسولی و طبقه نمایش آثار و نگهداری سازه ساختمانی را برعهده دارند.

تصویر ۱۰- تالار بلور. این ویترین‌های ستونی عظمت تخت جمشید را به پیسده شاه می‌کند.

تصویر ۱۲- سرسرای طبقه دوم پس از بازدید از تالار بلور، کارگران برای بازدید از طبقه دوم به سمت راه پله هدایت می‌شوند و از طریق پلکانی که به شکل نعل است به سرسرای طبقه دوم وارد می‌شوند.

تصویر ۱۳- تالار صدف. پوسته دوم در این تالار، همراه با یکی بودن پلان سقف و کف، باعث حیرت بسنده می‌شود.

تالار لاجورد یک

تالار لاجورد یک به علت به کارگیری لعاب‌های فیروزه‌ای رنگ در قضا به این نام خوانده می‌شود. در این تالار ویرترین‌ها خارج از دیواره‌ها قرار گرفته‌اند. ویرترین خیمه‌ای شکل این تالار برداشت شکلی آزاد از خیمه‌های ایلخانیان است که اشیاء نمایش داده در این تالار متعلق به آن دوره است (تصویر ۱۵).

تالار لاجورد دو

اشیاء این تالار مربوط به دوران صفویه و البته مصرفی‌ترند. تزئینات این بخش شامل گلاب‌پاش و صراحی است. همچنین میزی که از دوران قاجار به جا مانده از لعاب هفت‌رنگ و مزین به نقش چهره‌های شاهنامه است که نام هر شخص بالای چهره‌اش نوشته شده است. شکل‌هایی که در این تالار برای ساماندهی قضا به کار رفته است شامل جداره‌هایی از دیروز تا امروز است؛ از محراب مسجد تا ورودی‌های هخامنشی. این تالار آخرین فضایی است که بیننده از موزه می‌بیند (تصویر ۱۶).

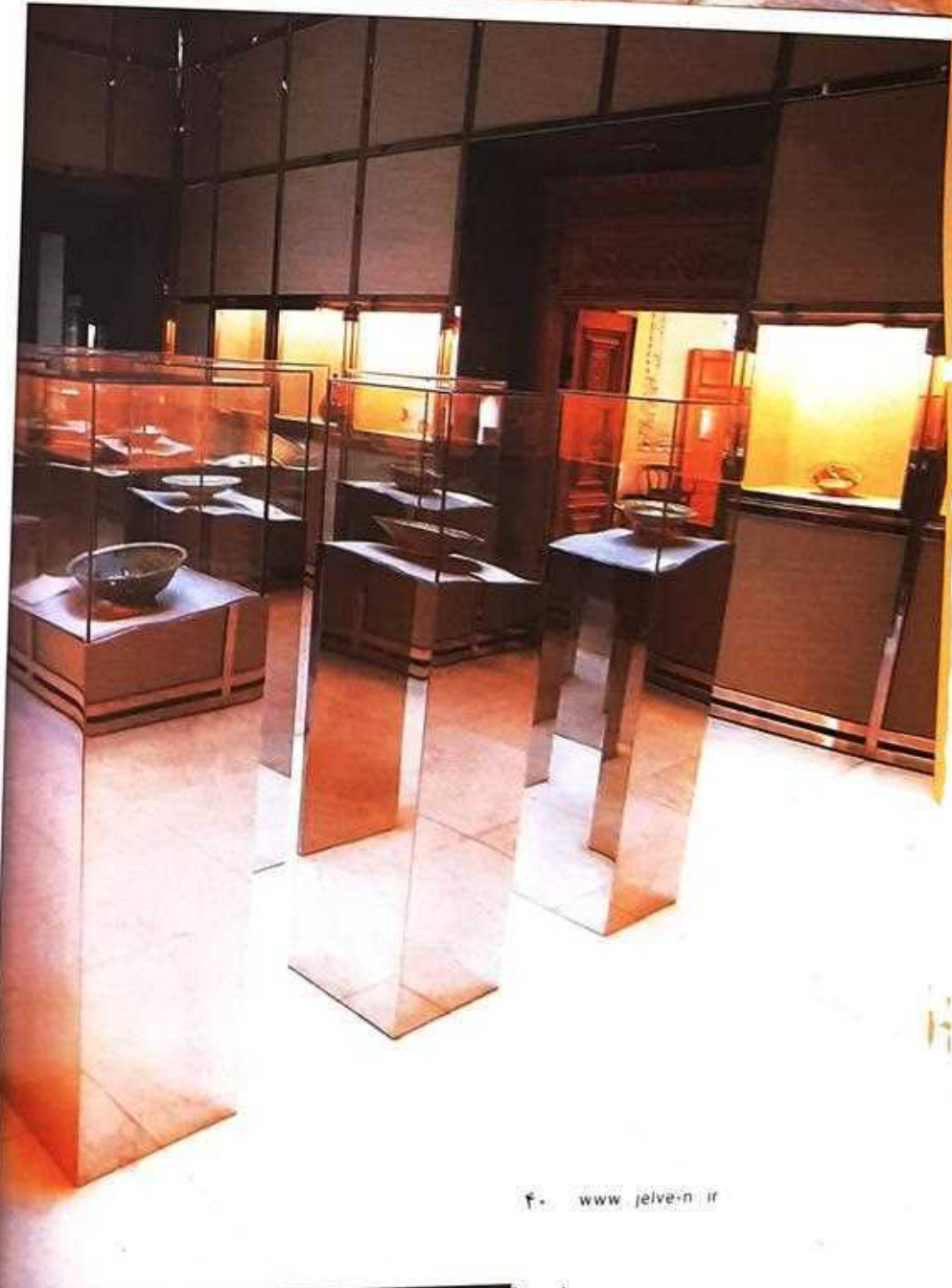
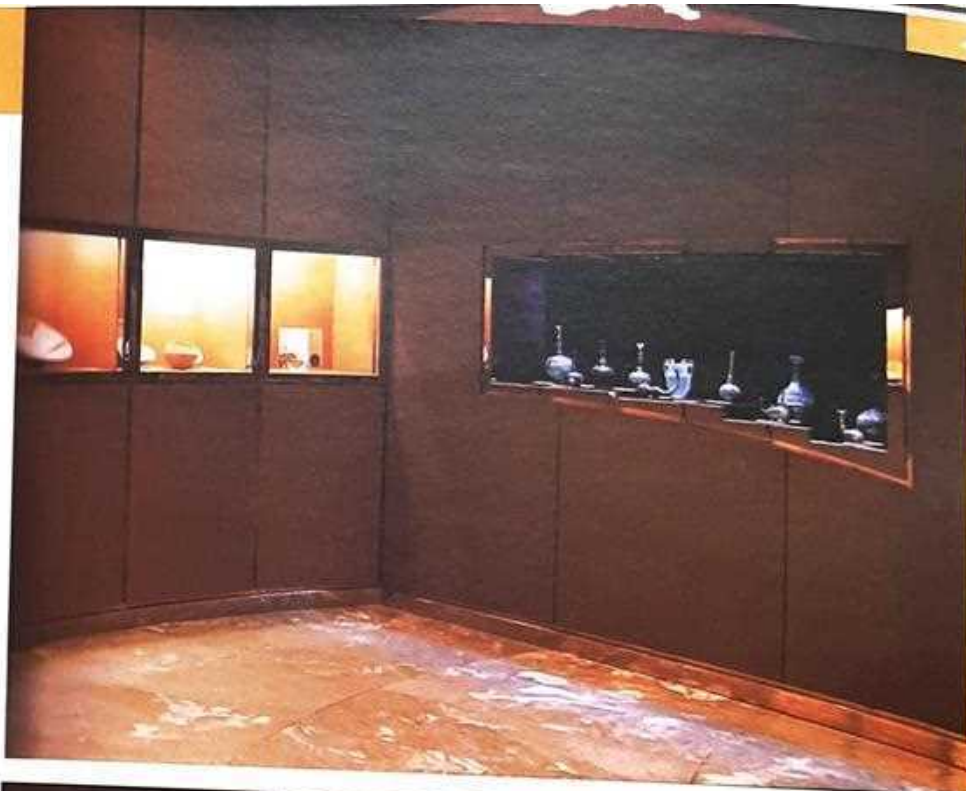
رنگ‌های درخشانده و براق و نیز شکل‌های بدیع آخرین تصاویر را بر ذهن بازدیدکننده حک می‌کنند. پنجره غربی این اتاق نور روز را به داخل راه می‌دهد و اگر هنگام غروب در این قضا باشید، می‌توانید غروب زیبای خورشید را از دریچه این تالار مشاهده کنید.

حرف آخر

در مجموع، هانس هولاین در طراحی موزه آبگینه چند رویکرد مشخص را دنبال می‌کرده که، به رغم تنوع شکل‌های به کار رفته در قضا، موجب یکپارچگی کلیت فضاهای داخلی شده است. وی در برخورد با تاریخ و گذشته تمدن ایران به رویکرد زیر را به صورت مستقل یا ترکیبی به کار بسته است: الف) گذشته، همان گونه که هست. طراح تلاش کرده بنای موجود را همان گونه که هست حفظ کند. تداوم این رویکرد را می‌توان در تالارهای طبقه همکف به روشی مشاهده کرد. در تالارهای مینا و بلور، علاوه بر اینکه زیبایی‌های معماری گذشته بنا تخریب نشده است، طراح با قراردادن منابع نور روی ویرترین‌ها و تاباندن نور به سقف‌ها و دیوارها، زیبایی این معماری را به مخاطب نشان می‌دهد. ب) رویکرد شکلی. طراح تلاش می‌کند با برخی نشانه‌های معماری ایرانی برخورد شکلی داشته باشد و با الهام گرفتن تصویری از آنها، برای مخاطب شکل‌های آشنایی خلق کند. همانند آنچه در شکل ویرترین‌های تالارهای لاجورد مشاهده می‌شود.

ج) رویکرد انتزاعی. طراح تلاش می‌کند از نشانه‌های تاریخی برای رسیدن به شکل‌های انتزاعی بهره ببرد. همانند ستون‌های میانی تالار بلور و طرح ویرترین‌های مکعبی شکل تالار صدف. ■

تصویر ۱۴- تالار ورزین. در پوشش جداره‌های تالار و ویرترین‌های مکعبی شکل از ورق‌های استیل استفاده شده که تماماً رنگ دیوارها را منعکس می‌کند و موجب می‌شود فضای این تالار تحت تأثیر معماری مدرن قرار بگیرد.

تصویر ۱۵- تالار لاجورد رنگ و بهترین جبهه‌های شکل این تالار
نمونه‌های سنگینی از تالار جبهه‌های ابله‌خانی است که آشیاء نمایش
داده در این تالار متعلق به آن دوره است

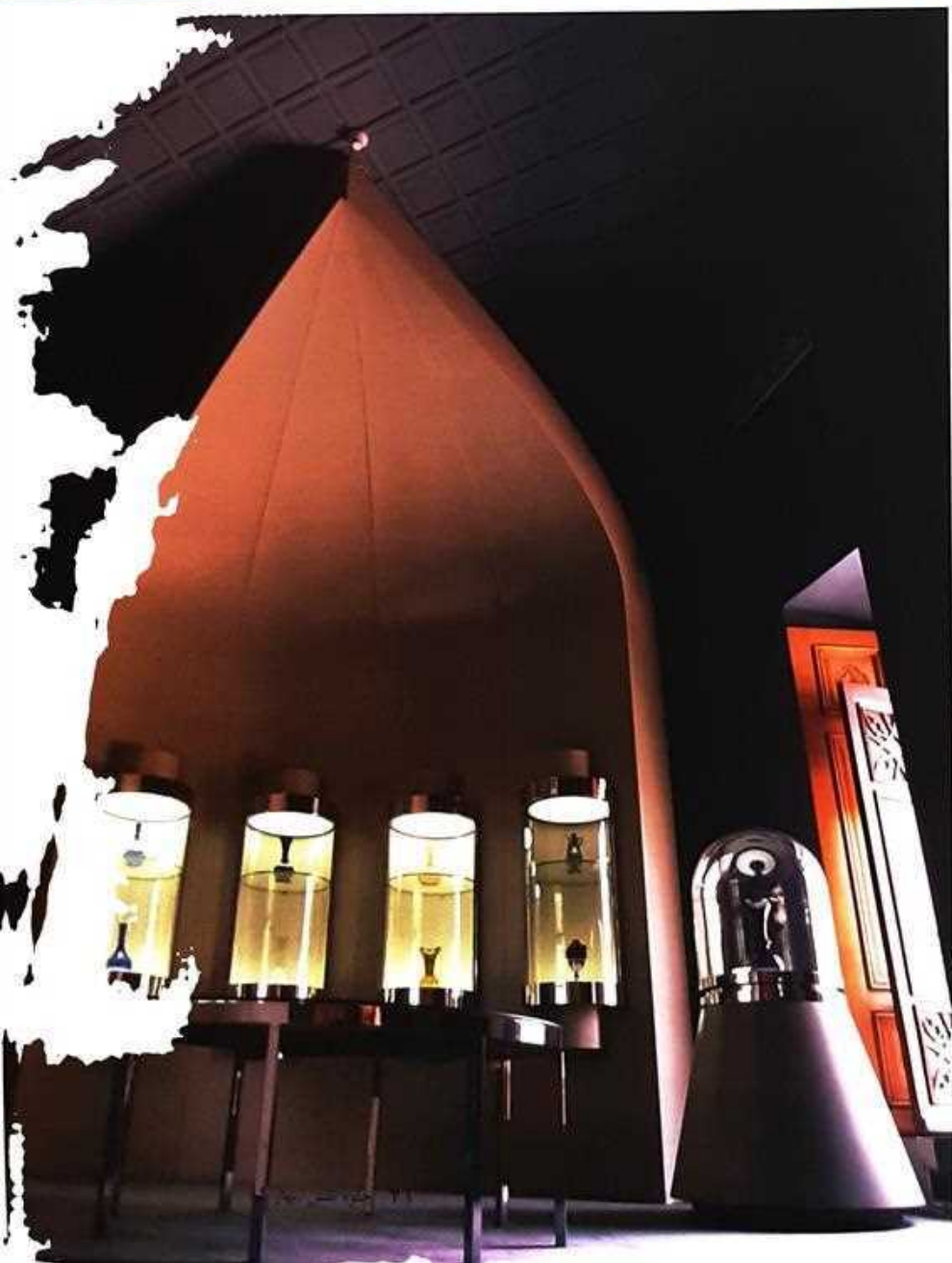
The building that we know as ABGINEH Museum which is dedicated to showing glass & ceramic arts of Iran ; was build 95 years ago by the order of Ghavam-saltaneh , a Quajar prime minister – as personal residence. This compound consists of 2 buildings in a 7000 square meter garden; one used as home and the other as office. (Images 1,2). This building was in the personal usage of Ghavam-saltaneh till 1954 and then sold to Egypt embassy in Tehran. After 7 years the Afghanistan embassy and Commerce bank of Iran were based in the building consecutively.

In 1977 this place was turned into a museum and cultural center by a team of German, Austrian and Iranian architects led by Hans Hollein. This museum is specialized in glass & ceramic arts with 2 halls in first floor some others in second floor and a library in the basement. The original ornaments such as wood cuts of door framed and stairs, plaster relief & mirror works are preserved through rebuilding and remodeling the building. (Images 3&4)

Hans Hollein: The Architect of Glass & Ceramic Museum of IRAN

Hans Hollein, an important Austrian architect, designer, and exhibition curator, was born in Vienna in 1934. His talent in drawing was obvious from his childhood. Hans Hollein studied at the Akademie der bildenden Künste in Vienna until 1956 before going on to study architecture and urban planning at the Illinois Institute of Technology in Chicago and the University of California Berkeley 1960. This enabled him to meet and work with architects he had long admired, including Richard Neutra, Ludwig Mies van der Rohe, and Frank Lloyd Wright. From 1972 until 1982 Hans Hollein worked on plans for the Städtisches Museum Abteiberg in Mönchengladbach. In Frankfurt am Main Hans Hollein built the Museum für Moderne Kunst & also a public cultural hall in Berlin that for both he won the first prize of two international architecture competitions. From 1978 until 1990 Hans Hollein was the Austrian commissioner for the Venice art Biennale and, from 1991-2000 also for the Venice architecture Biennale.

The GLASS & CERAMIC MUSEUM of IRAN was among the first executive works of Hans Hollien and as the second main work in the portfolio of this artist was a sign of his creativeness & talent. This was a new challenge for him and it seems that he regarded it with more finesse and care since the interior design shows the deep study and historical knowledge of the architect.

تصویر ۱۶- تالار لاجورد دو، از محراب مسجد تا
ورودی‌های حمام‌شی. این تالار آخرین فضایی است
که بیننده از موزه می‌بیند